

Beslut

Datum 2024-10-30
Dnr 2023:8101
Sida **1 (23)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Aleholm 3 i Sävsjö kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Aleholm 3 avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Aleholm 3 den 25 och 26 september 2024. Besöket genomfördes av utredarna Jenny Segerberg och Marcus Rönnegard.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Aleholm 3 i Sävsjö kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- genomför en undervisning där aktuella frågor och händelser med koppling till kunskapsområdet är återkommande
- samordna undervisningen och synliggör olika perspektiv så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet
- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer med koppling till kön och hedersförtryck samt att förstå betydelsen av samtycke

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Aleholm 3 i Sävsjö kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i flera delar** utformas för att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 30 april 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande och aktuell undervisning visar att det varierar hur mycket kunskapsområdet återkommer under alla år på gymnasiet. Lärarna breddar och fördjupar dock perspektiv med hjälp av annan personal. Den undervisning eleverna får är också aktuell och uppdaterad. Undervisningen fångar endast delvis upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att kunskapsområdet återkommer i de flesta gymnasiegemensamma ämnena. Dock synliggör inte undervisningen olika perspektiv på kunskapsområdet, utan präglas huvudsakligen av att lärarna behandlar kunskapsområdet utifrån några enskilda perspektiv i enstaka ämnen.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen endast ger eleverna vissa möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck. Undervisningen ger eleverna varierad möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. Eleverna får reflektera över empati och relationer men undervisningen om samtycke skiljer sig åt.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att lärarna arbetar aktivt för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat. Undervisningen i stort har ett innehåll som synliggör begränsande normer.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna bemöter eventuella utspel och destruktiva jargonger från elever med aktiva insatser och använder sig av kunskapen om elevernas behov i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att eleverna har begränsade möjligheter att påverka planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande och aktuell undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Det varierar hur återkommande kunskapsområdet är i undervisningen

Granskningen visar att det skiljer sig åt mellan program och klasser hur återkommande kunskapsområdet är under åren på gymnasiet. Den undervisning eleverna får är aktuell och möter eleverna på ett åldersadekvat sätt.

Eleverna uppger att de i olika omfattning får möta kunskapsområdet i de gymnasiegemensamma ämnena. Elever på samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet berättar att de haft ett temaarbete med flera ämnen där delar som berör sexualitet, samtycke och relationer ingick i år 1. Förutom temaarbetet har de arbetat med kunskapsområdet i flera av de gymnasiegemensamma ämnen samt i de programgemensamma- eller programfördjupande kurserna. De har även arbetat med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck i ämnet samhällskunskap. Eleverna som läser teknikprogrammet och naturvetenskapsprogrammet har inte haft något tema med koppling till kunskapsområdet och uppger att de berört kunskapsområdet endast vid ett fåtal tillfällen i ämnen som svenska, historia, samhällskunskap samt

religionskunskap. Eleverna som läser på yrkesprogram uppger att de berört kunskapsområdet i ämnena svenska, engelska, historia och samhällskunskap.

Av dokumentation från huvudmannen som Skolinspektionen tagit del av samt intervjuer med lärare och elever framgår att kunskapsområdet är ett tydligt inslag i ämnena naturkunskap och biologi. Eleverna som går yrkesprogram och ekonomiprogrammet läser naturkunskap i år 3 vilket innebär att majoriteten av de intervjuade eleverna ännu inte har arbetat med sexualitet, samtycke och relationer i naturkunskap vid tidpunkten för Skolinspektionen granskning. Elever som läser på teknikprogrammet läser varken naturkunskap eller biologi och får därför enbart undervisning om kunskapsområdet när det blir en del i andra ämnen. Enligt rektorn och lärarna finns det ingen plan för att säkerställa att kunskapsområdet täcks in av andra ämnen för dessa elever, utan att detta är upp till enskilda lärare.

Intervjuade elever uppger att den undervisning de får om sexualitet, samtycke och relationer är aktuell och relevant för dem. Lärarna berättar att de använder webbsidor med aktuell information som komplement till läroböcker och annat undervisningsmaterial för att hålla undervisningen uppdaterad.

Lärarna breddar och fördjupar undervisningen med hjälp av annan kompetens

Granskningen visar att lärarna använder sig av annan kompetens än den egna för att ge eleverna kunskap om sexualitet, samtycke och relationer.

Vid samtliga intervjuer framkommer att skolan har ett aktivt elevhälsoteam med stort engagemang för frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Skolans elevhälsa har workshops om sexualitet, samtycke och relationer i klasserna samt arrangerar temaveckor om kunskapsområdet där de även bjuder in externa aktörer. En av dagarna under temaveckorna har representanter från elevhälsan och ungdomsmottagningen en utställning där de visar film och informerar om samtycke, menstruation, preventivmedel, Hbtqi etcetera. Eleverna besöker temadagen klassvis och har med sig quizfrågor som de ska få svar på. Enligt lärare följer de upp temadagen på lektions- eller mentorstid. Några lärare berättar att skolan har bjudit in en polis som ska föreläsa för eleverna om arbetet mot prostitution och att eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet har fått besök av kvinnojouren som pratat om våld i nära relationer på en lektion.

Det skiljer sig i vilken utsträckning eleverna får möjlighet att diskutera aktuella händelser med koppling till kunskapsområdet

Granskningen visar att det händer att vardagshändelser eller aktuella samhällsfrågor med koppling till kunskapsområdet blir en del av undervisningen. Det framgår dock att det skiljer sig mellan klasserna hur ofta eleverna har

möjlighet att diskutera sådana frågor och att det handlar om sporadiska inslag i undervisningen.

Av intervju med lärare och elever framgår att de aktuella händelser de tar upp på lektionerna ibland rör kunskapsområdet. Det handlar däremot inte om ett medvetet arbete för att inkludera kunskapsområdet i undervisningen. På lektionerna i samhällskunskap startar exempelvis lektionerna med att klassen ser på nyheterna och diskuterar dessa. En lärare i samhällskunskap ger som exempel att de pratade om abortlagstiftning i olika länder i samband med en nyhet om att Sverige jämfört med andra länder i högre utsträckning räddar mycket för tidigt födda barn. En lärare i historia och svenska som andraspråk uppger att hen brukar pausa undervisningen när det hänt något för att diskutera med eleverna och att hen använder sig av aktuella artiklar för att fördjupa diskussionen. En elev uppger att de tog upp det nya hemmafruidealet i ämnet religionskunskap när det dykt upp på sociala medier.

Av både elev- och lärarintervjuer framgår däremot att det främst beror på vilken lärare och vilket ämne som eleverna har ifall de brukar lyfta aktuella samhällsfrågor eller frågor som eleverna möter på fritiden, i populärkulturen, på sociala medier, under skoldagen eller andra sammanhang. Elever som läser yrkesprogram läser exempelvis bara samhällskunskap en termin och uppger att det är svårt att få in dessa diskussioner i deras yrkeskurser. Inga elever uppger att lärarna undviker frågor som kan vara känsliga eller att lärarna inte ger eleverna utrymme att diskutera om de skulle vilja det.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Undervisningen om kunskapsområdet återkommer i flera gymnasiegemensamma ämnen

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är ett inslag som förekommer i flera gymnasiegemensamma ämnen. Det skiljer sig åt mellan olika lärare vilket ansvar de tar för att integrera kunskapsområdet i sina ämnen.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att skolan inte har någon övergripande plan för att säkerställa att kunskapsområdet är en del i de gymnasiegemensamma ämnena. I intervjuer med elever nämner de flera exempel på inslag i undervisningen som rör kunskapsområdet. Exempelvis diskuterar de normer och maktstrukturer i ämnet samhällskunskap genom frågor om diskriminering och jämställdhet och i historia utifrån kvinnans roll och ställning. Några av eleverna har även arbetat med hedersrelaterat våld, transsexualitet, Hbtqi och samtycke på samhällskunskapen, medan andra elever uppger att de inte gjort det. Sex av de åtta klasser som representeras vid elevintervjuerna läser religionskunskap vid tiden för Skolinspektionens granskning och en elev uppger

att de enligt läraren ska börja med frågor som berör sexualitet, samtycke och relationer när eleverna kommer tillbaka från sitt arbetsplatsförlagda lärande (apl). Vidare uppger eleverna att de diskuterat kunskapsområdet utifrån böcker och filmer de läst och sett i ämnena svenska och engelska. Det handlar exempelvis om en bok om makt och våld inom familjen, en film om hembiträden under 1960-talets USA, en film om en bisexuell person samt att de skrev en feministkritisk analys om en aktuell film om en könsstereotyp leksaksdocka. Lärarna i naturkunskap uppger att de ägnar cirka 5–6 veckor åt momentet sexualitet, samtycke och relationer. Förutom elever från en klass har de intervjuade eleverna ännu inte börjat med momentet när Skolinspektionen besökte skolan.

Undervisningen ger inte alla elever en helhetsbild av kunskapsområdet

Av granskningen framgår att det inte finns någon organiserad samverkan mellan lärarna som säkerställer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer breddar och fördjupar elevernas kunskaper.

Rektorn uppger att hen inte styr över hur lärarna prioriterar eller samordnar arbetet kring kunskapsområdet utan att detta är upp till de enskilda lärarna. De temadagar som elevhälsan organiserar täcker enligt rektorn in mycket av kunskapsområdet, men detta är inte alltid tydligt inom ramen för undervisningen. I både elev- och lärarintervjuer framkommer få tydliga exempel på hur lärare i sin undervisning arbetar för att synliggöra hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop. Lärarna arbetar med kunskapsområdet i det egna ämnet, men det finns sällan en röd tråd mellan elevernas olika ämnen. Av intervjuer med lärare framgår att det skiljer sig åt på de olika programmen om det finns en systematisk och medveten samordning mellan vad som tas upp i olika ämnen kring kunskapsområdet. Lärare på ett par av programmen planerar tillsammans ämnesövergripande arbeten inom kunskapsområdet och har därför insyn i vad andra lärare tar upp i sina kurser. Lärare på andra program uppger att de pratar på ämnes- och arbetslagsmöten men att diskussioner om kunskapsområdet inte sker systematiskt för att skapa en helhetsbild och belysa olika perspektiv och aspekter för eleverna.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger i varierande grad eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön

Skolinspektionens granskning visar att eleverna i begränsad utsträckning inom de gymnasiegemensamma ämnena får undersöka hur olika föreställningar om manligt och kvinnligt kan påverka människors livsvillkor.

Lärarna uppger att de i undervisningen i samhällskunskap och historia tar upp frågor om maktstrukturer från ett historiskt och nutida perspektiv, hur samhället förändrats och vilka strukturer som finns idag. I ämnet svenska har en lärare låtit

eleverna lyssna på ett radioprogram där maktstrukturer i samhället var i fokus och i idrott och hälsa tar läraren upp hur olika förutsättningar och lön för idrottspersoner skapar ojämlikhet. En elev berättar att en lärare i programmering tog upp att en man fick ha sitt namn på en upptäckt som en kvinna gjort och några elever berättar att deras lärare i svenska lyft en kvinnlig författare som fick ha sin makes namn på sin bok. Några elever uppger att de gått igenom varför vissa färger, yrken eller egenskaper associeras med ett visst kön. De har även diskuterat normer och machokultur. De exempel som framkommer i granskningen rör sporadiska inslag i undervisningen.

Undervisningen ger i varierande grad eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer som kan knytas till hedersförtryck

Granskningen visar att eleverna har skiftande möjlighet att inom de gymnasiegemensamma ämnena utveckla kunskaper om maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterad problematik.

Elever som läser på ekonomi- och samhällsvetenskapsprogrammet uppger att de fått undervisning om hedersrelaterat våld och förtryck när de hade ett ämnesövergripande teamarbete. Där såg de bland annat en film om en kvinna som blev mördad när hon vägrade leva som föräldrarna ville. Samma klasser har även arbetat med frågor som rör hederskultur i ämnet samhällskunskap. Dessa elever har fått mer ingående och nyanserad undervisning i frågan inom programspecifika kurser som inte alla elever tar del av, exempelvis kriminologi, sociologi och juridik. Elever på restaurang- och livsmedelsprogrammet berättar att de tagit upp hedersvåld på samhällskunskapen och elever på vård- och omsorgsprogrammet att de pratat om det i vårdämnena. Elever på de andra yrkesprogrammen berättar att de kom in på frågor om hedersförtryck och destruktiva familjerelationer när de läste en bok i ämnet svenska. En lärare berättar att hen använder sig av litteratur där personer lever i en hederskontext i undervisningen i svenska som andraspråk. Elever på teknikprogrammet och naturvetenskapsprogrammet uppger att de inte berört hedersproblematik inom ramen för ämnesundervisningen överhuvudtaget. Enligt lärarna har skolans elevhälsa skickat ut ett filmklipp och diskussionsunderlag om hedersproblematik till lärarna, som mentorerna skulle ta upp på mentorstiden och på temadagen.

Eleverna får varierad möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier och andra sammanhang

Granskningen visar att eleverna får möta inslag i undervisningen som ger dem möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna i varierande grad har arbetat med hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. En lärare berättar exempelvis att de tar upp detta i ämnet

naturkunskap och att de då arbetar med både sexualisering i reklam och pornografi samt diskuterar hur gränserna hela tiden flyttas. Enbart elever från en klass har vid tidpunkten för intervjuerna arbetet med kunskapsområdet i naturkunskapen, men det finns stora skillnader mellan klasserna hur de tagit upp detta i övriga ämnen. Elever som läser på teknikprogrammet och naturvetenskapsprogrammet kan i intervjuer inte minnas att de tagit upp hur relationer och sexualitet framställs i medier i någon kurs. Eleverna på vård- och omsorgsprogrammet har diskuterat reklam i en vårdkurs. Elever på övriga yrkesprogram uppger att läraren eventuellt kan ha nämnt detta någon gång, men att de inte minns om det var i undervisningen eller ej. Eleverna som läser på ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet har däremot arbetat med hur kvinnor och män framställs i reklam, i branschtidningar och i läromedel i ämnena historia och psykologi. Eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet har dessutom fått information om sexualisering i reklam av kvinnojouren under en sociologilektion. En lärare i idrott och hälsa uppger att de tar upp kroppsideal och hur män och kvinnor framställs i media. Enligt läraren är det viktigt att prata om att kroppar kan se ut på olika sätt då flera manliga elever basera sin bild på hur kvinnokroppen ska se ut utifrån vad de sett i pornografin.

Det varierar i vilken utsträckning eleverna får reflektera över empati, respektfulla relationer och samtycke i undervisningen

Granskningen visar att det på alla program finns inslag där eleverna får möjlighet att utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situation och erfarenheter. Undervisningen om betydelsen av samtycke varierar dock mellan olika program.

Enligt de intervjuade lärarna blir frågor som berör empati, kärlek och relationer ofta en del i undervisningen. Några lärare säger att ämnet samhällskunskap handlar om att skapa goda relationer mellan människor och idrott och hälsa om att kunna samarbeta med alla. En lärare berättar att hen ser effekten av skolans arbete för goda relationer genom att det i princip aldrig blir en diskussion om gruppindelning eller klassrumsplacering längre, något som tidigare var vanligt. I ämnet idrott och hälsa gör eleverna ett arbete där de får reflektera över vad som får dem att må bra och kärlek kommer alltid upp berättar läraren. Eleverna uppger att de i ämnet svenska har läst och skrivit dikter om känslor och diskuterat vad som kännetecknar en god relation jämfört med en dålig. De har även pratat om moral och etik och hur man är en god människa och en bra vän i ämnena religionskunskap och psykologi. Eleverna som läser på vård- och omsorgsprogrammet säger att etik, relationer och empati genomsyrar hela deras utbildning. En elev som går bygg- och anläggningsprogrammet säger att empati och vänskap är väldigt viktigt i nästan allting och att skolans ordningsregler är ett exempel på det eftersom de anger hur man ska vara mot varandra.

Vad gäller undervisning om samtyckeslagen skiljer det sig mellan program och undervisningsgrupper vilken undervisning eleverna får. Eleverna som läser på ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet uppger att de pratat om samtycke på samhällskunskapslektioner och att de då gick igenom både vilka rättsliga konsekvenser sex utan samtycke kan ha, hur samtycke kan kommuniceras samt risker med att tolka samtycke om alkohol finns med i bilden. Eleverna berättar även att de i de programspecifika kurserna kriminologi och juridik fick följa ett sexualbrott från början till slut och diskutera konsekvenserna för både offret och förövaren. I samband med detta fick de även diskutera de juridiska perspektiven på samtycke. Flera elever på de andra programmen säger att de inte arbetat med samtycke på någon lektion men att det kanske togs upp på temadagen som elevhälsan arrangerade. Några av eleverna tror att de då såg en kort film där samtycke till sex jämfördes med att bjuda på en kopp te. En elev säger att de nog kommer att ta upp det på naturkunskapen då de snart ska börja med momentet sexualitet, samtycke och relationer. Enligt lärarna tar de upp betydelsen av samtycke under ett moment om sexualitet, samtycke och relationer i ämnet naturkunskap, men att många elever läser det först under år 3. Lärarna berättar även att betydelsen av samtycke ingår i temadagen.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller aktiva insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat

Granskningen visar att lärarna arbetar aktivt för ett gott samtalsklimat i undervisningen och för att relationer elever emellan ska vara goda. Det finns även förhållningssätt för att främja god samvaro med ömsesidig respekt.

De flesta intervjuade elever berättar att de kan uttrycka sina åsikter. I intervjuer med elever på mansdominerade yrkesprogram framkommer dock att det finns elever som undviker att ta upp kontroversiella åsikter eller säga vad de tycker i diskussioner, då de är rädda för att missförstås och skapa en jobbig diskussion.

Eleverna uppger att lärarna aldrig undviker frågor som kan leda till laddade diskussioner, men att eleverna själva hellre är tysta än riskerar detta. Av lärarintervjuerna framgår att lärarna är medvetna om vikten av att skapa ett klassrumsklimat och arbetar för att eleverna känner sig trygga och vågar uttrycka sig. Exempelvis berättar en lärare om att hen kan förvarna eleverna om att de ska ta upp ett känsligt ämne nästkommande lektion, då läraren inte vill riskera att elever som kan ha varit med om traumatiska händelser ska ta illa vid sig och för att göra alla elever trygga. En annan lärare berättar att vissa elever kan ha mycket begränsad förståelse om sexualitet och människokroppen men att lärarna måste besvara alla frågor med samma respekt även om det är sådant man förväntar sig att elever på gymnasiet vet. Läraren säger även att det är viktigt att inte mästra elever och säga att de har rätt eller fel, utan vara saklig och exempelvis påpeka att det eleven säger inte stämmer överens med lagen eller be eleverna motivera sina åsikter. Vidare uppger lärarna att de arbetar för att alla elever ska få uttrycka sina åsikter, exempelvis genom att dela klassen i mindre grupper eller låta eleverna sitta i par vid diskussioner. Detta är speciellt viktigt i de grupper där elever från olika årskurser läser tillsammans och där stämningen kan vara mer spänd. Lärare i naturkunskap berättar att innan de börjar momentet om sexualitet, samtycke och relationer tar de upp vilket förhållningssätt som ska gälla i klassrummet. Det innebär att eleverna i diskussioner ska hålla sig allmänna och inte privata, att man inte ska eller förväntas dela med sig av egna erfarenheter. Om eleverna har privata funderingar eller frågor uppmanar lärarna dem att ta det enskilt med lärarna efteråt.

Eleverna uppger att det över lag är en bra stämning och tryggt klimat både på lektionerna och på skolan i övrigt. Eleverna respekterar varandra och varandras åsikter och lärarna uppmanar dem att ha ett öppet sinne inför varandras åsikter säger en elev. Eleverna säger att vid de tillfällen en elev uttrycker något olämpligt eller kränkande markerar och agerar lärarna direkt. De intervjuade lärarna instämmer i stort i elevernas syn på den goda stämningen på skolan men säger att det händer det att elever uttrycker åsikter som går emot skolans värdegrund eller lagen. Oftast handlar det då om Hbtqi-frågor och lärarna berättar att de då först markera mot åsikten, uppmärksammar eleven på hur illa det låter och eventuellt tar det vidare till rektorn.

Undervisningen ger elever möjlighet att möta och reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme

Granskningen visar att undervisningen är inkluderande och har ett innehåll som synliggör och utmanar begränsande normer.

I lärarintervjuer framkommer att lärarna på olika sätt tar upp normer inom undervisningen i ämnena svenska, historia, samhällskunskap, naturkunskap och idrott och hälsa. I naturkunskap får eleverna reflektera över hur normer som rör könsroller, könsidentitet och sexuell läggning kan påverka människors livsvillkor.

I samhällskunskap pratar de om jämställdhet, löneskillnader, vilka som tar ut föräldraledighet och möjligheter i yrkeslivet. I idrott och hälsa tar läraren upp normer om vad som anses manligt och kvinnligt i sportens värld, löneskillnader, och skillnader i hur idrottspersoner porträtteras i media.

Eleverna berättar att lärarna i sin undervisning verkar för att alla elever ska bli inkluderade och att lärarna tar alla elever och deras åsikter på allvar. Elever på två mansdominerade program berättar att lärarna är måna om att kvinnorna ska få utrymme och komma till tals genom att tydligt rikta sig till dem i diskussioner när männen tar för mycket plats. Eleverna på både högskoleförberedande och yrkesprogram ger exempel på uppgifter och moment där de arbetat med normer. Bland annat har de i religionskunskap diskuterat hur normer kopplade till sexualitet skiljer sig mellan olika religioner och hur det påverkar människor. Eleverna har även diskuterat hur normer förändras över tid i historia. De arbetar också med normer i svenska och engelska genom litteratur och film.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Lärarna ingriper vid uttryck för intolerans och destruktiva jargonger

Granskningen visar att lärarna bemöter eventuella utspel och destruktiva jargonger från elever med aktiva insatser och använder kunskaper om elevernas behov i sin fortsatta planering av undervisningen

I intervjuer uppger såväl lärare som elever på högskoleförberedande program och yrkesprogram att det sällan förekommer uttryck för intolerans på lektionerna. Lärarna ger i intervjuer en tydlig beskrivning över hur de agerar om det uppstår situationer. Om en elev uttalar sig kränkande eller mot lagen markerar läraren kraftfullt och förtydligar att det finns gränser för vad man kan säga. Om lärarna upplever att elever behöver stöttning i sitt sätt att vara eller uttrycka sig kan lärarna ta hjälp av mentorn och elevhälsan. I övriga fall uppmanar läraren eleven att förklara hur hen resonerar och betonar att man har rätt till sin egen åsikt. En lärare berättar att lärarna försöker underbygga med fakta för att bättre kunna bemöta elevernas åsikter.

Vidare visar granskningen att lärarna utbyter information om det skulle förekomma att en elev eller en grupp elever visar uttryck för intolerans eller har en destruktiv jargong. Några lärare berättar om en grupp manliga elever som hade en jargong som både var macho och nedvärderande mot de från en annan ekonomisk bakgrund. Lärarna bestämde då att de skulle fokusera mer på värdegrundsarbete i klassen och bjöd även in en organisation som är duktiga på att möta ungdomar. En lärare berättar att om det uppstått en situation i klassrummet kan hen ta fram filmklipp och diskussionsfrågor och arbeta med det nästkommande lektion. Lärare uppger att de tidigare fanns en grupp elever som gjorde att andra elever inte kände sig välkomna i uppehållsrummet. Skolan har därför anställt en socialpedagog som vistas mycket i uppehållsrummet. Lärarna

brukar även numera dricka sitt kaffe i uppehållsrummet i stället för i lärarrummet. Enligt lärarna är det idag en helt annan stämning och att alla elever känner sig välkomna där vilket är positivt. Eleverna är i intervjuer samstämmiga i att det är okej att vara sig själv på skolan. Lärarna instämmer i elevernas bild men uppger att det är svårare att exempelvis avvika från normen vad gäller sexuell läggning i en mindre stad än det är i större städer.

Elevdelaktighet

Undervisningen utgår i begränsad utsträckning från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet

Granskningen visar att eleverna har begränsade möjligheter att påverka undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna får fylla i ett förväntansdokument vid kursstart och en utvärdering vid kursens slut. Dessa är dock av generell karaktär och inte specifikt inriktade mot frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Flera elever berättar att en lärare i historia är mån om att ta reda på elevernas upplevelser och behov när kursen startar och att läraren fortsätter att ställa frågor och ta upp sådant som hen tror att eleverna behöver veta mer om. Eleverna säger dock att det varierar i vilken grad lärarna efterfrågar elevernas erfarenheter och behov och de flesta intervjuade elever uppger att de inte är med och påverkar upplägg och innehåll för undervisningen om kunskapsområdet i andra gymnasiegemensamma ämnen. Eleverna säger att de inte har fått frågan eller lyft något de funderar på med lärarna. De vet därför inte om lärarna skulle lyssna på dem om de gjorde det. En elev berättar dock att hans klass fick välja vilken film de ville se och läraren gav dem en uppgift om stereotypa könsroller kopplat till filmen. En lärare som undervisar i naturkunskap uppger att hen har en frågelåda där eleverna kan förmedla frågor och tankar anonymt, som läraren därefter besvarat i samband med undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Läraren samlar in frågor på samma sätt inför att elevhälsan kommer till klassen och håller en workshop. En av eleverna som har läst naturkunskap bekräftar det läraren säger och berättar att klassen efter några lektioner med undervisning om kunskapsområdet fick frågor från läraren om vad de ville gå igenom mer om. Eleverna fick skriva anonyma lappar till läraren med sina önskemål. När de var färdiga med momentet fick de skriva lappar om vad de tyckte om undervisningen. Undantaget ämnet naturkunskap frågar dock lärarna sällan eleverna vilka frågor och perspektiv inom kunskapsområdet som är viktiga att ta upp i undervisningen.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- genomför en undervisning där aktuella frågor och händelser med koppling till kunskapsområdet är återkommande

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Av granskningen framkommer att undervisning om kunskapsområdet genomförs i flera ämnen på skolan, men att det varierar hur lärare fångar upp det eleverna möter i sin vardag och genomför en undervisning där aktuella frågor och händelser med koppling till kunskapsområdet tas upp. I granskningen framkommer få exempel på att lärarna fångar upp frågor som eleverna möter på fritiden, i populärkulturen, på sociala medier, under skoldagen eller andra sammanhang och göra dem till en del av undervisningen. Genom att lärarna har kännedom om vad eleverna möter och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra och hålla sig á jour med utvecklingen inom kunskapsområdet och fånga vad ungdomar pratar om, upplever och eventuellt kan utsättas för och att det ansvaret inte kan vila på några lärare i vissa ämnen. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#).

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- samordna undervisningen och synliggör olika perspektiv så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Det anges också att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.⁴ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.⁵ Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.⁶ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Granskningen visar att undervisning om kunskapsområdet förekommer i flera ämnen på skolan men att lärarna inte samordnar sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och undervisningen ger eleverna få möjligheter till fördjupning genom att tillämpa olika perspektiv. Genom att lärarna har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att utforma undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer så att den synliggör hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop och ger eleverna en helhetsbild. Lärarna behöver förutsättningar att samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning, i syfte att fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#)

⁴ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

⁵ Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

⁶ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer med koppling till kön och hedersförtryck samt att förstå betydelsen av samtycke

Läroplanen anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas⁷.

Granskningen visar att det skiljer sig åt mellan ämnen och program på skolan i vilken utsträckning eleverna får möjlighet att utveckla kunskaper om sådana maktstrukturer som kan knytas till kön och hedersrelaterad problematik samt diskutera och reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer. Genom att förmedla betydelsen av samtycke samt ge kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kan eleverna rustas med information, kunskaper och positiva värden för att ha trygga och respektfulla relationer. En sådan undervisning av hög kvalitet kan bidra till främjande arbete mot våld i ungas partnerrelationer.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att verka för att eleverna ska ha ett kritiskt förhållningssätt och stärka deras förmåga att fatta egna beslut. Det innebär att i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att undersöka maktstrukturer kopplade till kön. Eleverna behöver också få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till heder och reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. Det innebär också att i undervisningen ta upp betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke, hur samtycke kan kommuniceras, de gråzoner som sexuella situationer kan omfatta samt vad sexuella kontakter utan samtycke kan få för konsekvenser. Skolverket har material som kan användas i detta: [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) och [Skolverket Publikationsserier 2021 hedersrelaterat våld och förtryck](#)

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

⁷ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Läroplanen anger att det inte är tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar⁸.

Granskningen visar att eleverna på skolan har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Undantaget ämnet naturkunskap frågar lärarna sällan eleverna om vilka frågor och perspektiv inom kunskapsområdet som är viktiga att ta upp i undervisningen. Genom att utgå från elevernas intressen, erfarenheter och tankar om kunskapsområdet kan lärarna göra eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen och att olika undervisningsaktiviteter bildar en helhet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att göra eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna behöver använda olika metoder för att få kännedom om elevernas kunskaper och förväntningar för att möta eleverna där de är samt för att fånga upp elevernas frågor och behov, även de elever som är mer tystlåtna och inte själva tar initiativ. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Publikationsserier 2015 Delaktighet för lärande](#) och [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer Framgångsfaktorer i undervisningen](#)

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Jenny Segerberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Marcus Rönnegård och Ewa Mölleryd, utredare deltagit.

⁸ Lgy 11 avsnitt 2, Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Normer och värden

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁹

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.¹⁰ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹¹

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹² Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹³

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹⁴

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

¹⁰ 1 kap. 4 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹² 1 kap. 5 § skollagen.

¹³ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹⁵

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹⁶

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁷

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁸ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁹

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.²⁰ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.²¹

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²²

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.²³ Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁹ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

²⁰ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

²¹ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

²² Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²³ 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²⁴

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²⁵

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²⁶

²⁴ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²⁵ Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²⁶ Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.